

KAIP IR KODĖL TĖVAI ĮSITRAUKIA Į IKIMOKYKLINĖS UGDYMO ĮSTAIGOS VEIKLĄ: TĖVŲ NUOMONĖ

Skaistė Kovienė

Šiaulių universiteto Edukologijos institutas

Anotacija

Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą teigiamai veikia vaikų ugdymosi pasiekimus, psichinę sveikatą, socialinius santykius su aplinkiniais, tėvams padeda ugdytis reikiamus tėvystės įgūdžius, dalintis patirtimi su kitais tėvais, palaikyti vaikų ugdymosi namuose tęstinumą, suteikia galimybę pedagogams kartu su tėvais efektyviau spręsti išskylančias ugdymo problemas. Šio tyrimo tikslas – atskleisti kaip ir kodėl tėvai, jų nuomone, įsitraukia į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą. Tyrimui buvo taikytas standartizuotas interviu (empirinio tyrimo duomenims surinkti) ir turinio (content) analizė (empirinių duomenų analizė). Tyrime dalyvavo ikimokyklinės įstaigas lankančių vaikų tėvai. Gauti rezultatai leido padaryti konkrečias išvadas apie tėvų įsitraukimo galimybes ikimokyklinėse ugdymo įstaigose.

Esminiai žodžiai: *tėvų įsitraukimas, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas, tėvų tarpusavio bendradarbiavimas, ikimokyklinė ugdymo įstaiga.*

Įvadas

Šeimos ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimas, siekiant užtikrinti vaikų akademinę sėkmę, yra ilgalaikis mokslinių tyrimų pagrindas. Iki XX a. vidurio šeimos ir ugdymo įstaigos vaidmenys buvo skirtingi. Ugdymo įstaiga buvo atsakinga už akademinę sritį, o šeima – už moralinį, kultūrinį bei religinį ugdymą. Tėvai yra pirmieji vaiko ugdytojai, atsakantys už vaiko augimą, auklėjimą, bei lavinimą. Šeimos įtaką vaiko asmenybės vystymuisi nagrinėjo užsienio ir Lietuvos tyrėjai (Gray, 2001; Kvieškienė, 2005; Siegler, DeLoache, & Eisenberg, 2011; Taguma, Litjens, Makowiecki, 2012; Burvytė, 2013 ir kt.). Tačiau nuo to laiko, kai vaikas pradeda lankyti ugdymo instituciją, šiuo atveju ikimokyklinio ugdymo įstaigą, jo ugdymo procese tampa reikšmingos abi: tiek šeima, tiek ugdymo įstaiga. Ugdymo įstaiga ir šeima tampa partnerėmis ir dalijasi atsakomybe už vaikų ugdymąsi, tampa dviem nuolat sąveikaujančiomis bei viena kitą papildančiomis institucijom.

mis, leidžiančiomis sėkmingai įgyvendinti ugdymo tikslus. Glaudus ryšys tarp šeimos ir ugdymo įstaigos duoda teigiamų pokyčių vaiko ugdyme, asmenybės formavime.

Tėvų ir ugdymo institucijos bendradarbiavimo, į(si)traukimo į vaikų ugdymą naudą plačiai nagrinėjo Bagdonas, Jucevičienė (2002), Epstein (1983, 2008), Pomerantz, Moorman, Litwack (2007), Warren, Hong, Rubin, Sychitkokhong (2010), Valantinas, Čiuladienė (2012), Iruonagbe, Chiazor, Foluke (2013) ir kt. Minėtieji tyrėjai padarė išvadą, kad tėvų įsitraukimą į vaikų ugdymą teigiamai veikia ne tik vaikų ugdymosi pasiekimus, psichinę sveikatą, socialinius santykius su aplinkiniais, bet ir vaikų ateities perspektyvą – *asmenybiniu lygiu* atveria platesnes aukštojo mokslo siekimo, profesinės karjeros, geresnės gyvenimo kokybės siekimo galimybes, o *visuomenės lygmeniu* užtikrina gerus mokymosi įgūdžius, mokymosi kompetencijas įvairiose srityse bei sėkmingą visuomenės funkcionavimą. Vaikai išmoksta pozityviai reaguoti į savo pasiekimus, darosi atsparesni neigiamam nesėkmių ugdymo įstaigoje poveikiui, laisviau bendrauja su bendraamžiais, formuojasi teigiama vaikų savijauta ugdymo įstaigoje, gerėja vaikų savivertė, jausmų ir emocijų valdymo įgūdžiai. Tėvų dėmesingas įsitraukimas į vaikų ugdymą, kuria saugius tarpusavio santykius, mažėja elgesio problemų grupėje. Gerėjantys ugdymosi pasiekimai sudaro sąlygas lyderiauti bendraamžių grupėje, skatina teigiamus santykius su bendraamžiais ugdymo įstaigoje. Ikimokyklinio amžiaus vaikams tėvų dalyvavimas ugdymo įstaigos veikloje siejamas su ankstyva mokyklos sėkme, įskaitant akademinius ir kalbos įgūdžius bei socialinę kompetenciją (Hill & Craft, 2003; Hill, Taylor, 2004).

Lietuvoje tėvų įsitraukimo į ugdymo procesą svarba akcentuojama Lietuvos švietimo sistemą reglamentuojančiuose norminiuose aktuose: *Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme* (2011), *Valstybinėje 2013–2022 metų švietimo strategijoje*, kurioje pabrėžiama, kad menkai bendradarbiaujama į mokyklų bendruomenes įtraukiant mokinius, tėvus, socialinius partnerius, nepasikliaujama iš visuomenės kylančiu užsakymu, daugiau orientuojamasi į aukštesnės vadovybės pavedimus (16.1. dalis).

Tėvų įsitraukimas gali būti apibrėžiamas kaip tėvų dalyvavimo ugdymo įstaigos veikloje politikos nustatymas, tėvų konsultavimas, tėvų savanoriš-tė ugdymo įstaigoje, bendravimas su pedagogais ir kitais ugdymo įstaigos darbuotojais, tėvų požiūris į ugdymo įstaigą, lankymasis renginiuose, susirinkimuose, pagalba pedagogams, ugdymo tęstinumas namuose ir pan. (Dor, 2012; Epstein, 2008; Hill, Taylor, 2004).

Tėvų įtraukimas į ugdymo procesą galimas tiek per namuose vykstan-

čias veiklas, tiek per dalyvavimą ugdymo įstaigos veiklose. Matydamas tėvų ir ugdymo įstaigos sąsajas, vaikas supras, kad ugdymas(is) yra integrali jo gyvenimo dalis, kad namai ir ugdymo įstaiga papildo viena kitą, o nėra atskiri segmentai (Valantinas, Čiuladienė, 2012). Didesnis tėvų įsitraukimas į ugdymosi veiklų kūrimą namuose padeda siekti ne tik veiksmingo vaiko ugdymosi tęstinumo bei didesnės tėvų ir vaikų tarpusavio sąveikos, reikšmingos abipusės patirties bei tėvystės įgūdžių įgijimo (Taguma, Litjens, Makowiecki, 2012; Hill, Taylor, 2004). Tėvai, dalyvaudami ugdymo įstaigos veiklose, yra geriau pasirengę padėti savo vaikams ugdymo klausimais, užmegzdami ryšius su ugdymo įstaigos darbuotojais, jie gauna svarbios informacijos apie ugdymo įstaigos lūkesčius elgesiui ir akademinei veiklai. Kai tėvai dalyvauja vaikų ugdymo procese, jie susitinka su kitais tėvais, kurie teikia informaciją ir supratimą apie ugdymo įstaigos politiką ir praktiką, taip pat neformalaus ugdymo veiklą. Tėvai mokosi iš kitų tėvų spręsti sudėtingas situacijas, dalijasi patirtimi. Be to, kai tėvai ir pedagogai bendrauja, pastarieji sužino apie tėvų lūkesčius savo vaikams ir pedagogams.

Anot Epstein (2008), pedagogų su tėvų bendravimas suaktyvėja tik atsiradus vaikų elgesio problemoms, suprastėjus ugdymosi pasiekimams. Švietimo politika tėvų įtraukimo klausimais, negatyvus pedagogų ar tėvų požiūris į bendradarbiavimą taip pat neigiamai veikia tėvų įsitraukimo į ugdymo įstaigos veiklą galimybes (Baum & Swick, 2008; Warren, Hong, Rubin, Sychitkokhong, 2010; Dor, 2012; Valantinas, Čiuladienė, 2013 ir kt.), todėl itin svarbu sukurti aiškia pedagogų ir tėvų bei tėvų tarpusavio komunikaciją arba, kitais žodžiais tariant, tarpusavio santykius, įgalinti įvairiakryptį bendradarbiavimą.

Apibendrinant galima teigti, kad tėvų įsitraukimo į ugdymo įstaigos gyvenimą galimybės įvairiais aspektais plačiai nagrinėtos Lietuvos ir užsienio mokslininkų darbuose, tačiau pasigendama tėvų įsitraukimo į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą tyrimų.

Tyrimo objektas – tėvų įsitraukimas į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą.

Tyrimo tikslas – atskleisti kaip ir kodėl tėvai įsitraukia į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą.

Tyrimo metodologija

Taikyti tyrimo **metodai** – mokslinės informacijos šaltinių turinio analizė (teoriniam kontekstui atkleisti), standartizuotas interviu (empirinio tyrimo duomenims surinkti) ir turinio (content) analizė (empirinių duomenų analizė).

Empiriniam tyrimui atlikti buvo pasirinktas kokybinio tyrimo metodas – struktūruotasis interviu (struktūruotas atvirų klausimų interviu), kai iš anksto numatyti interviu klausimai, jų tvarka (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008; Creswell, 2014; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Taikytu interviu metodu siekta išsiaiškinti informantų požiūrį į tėvų į(si)traukimo į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą galimybes.

Tyrimas grindžiamas humanizmo nuostatomis, kai švietimas yra paremtas partnerystės aspektais, demokratiniu stiliumi, žmogiškaisiais santykiais, aktualizuojamas ugdymo įstaigos ryšys su socialine aplinka, demokratinės bendruomenės kūrimas (Maslow, 2006; Rogers, 1983). Taip pat konstruktivizmo nuostatomis, kada nuo elementaraus tėvų informavimo apie vaikų ugdymą, žinių perteikimo metodo pereinama prie aktyvaus tėvų švietimo. Bendruomenės institucijos tarpusavyje bendradarbiaudamos sprendžia vaikų socialines problemas (Berger, Luckmann, 1999).

Kokybinio tyrimo imtį sudarė 8 tyrime sutikusią dalyvauti informantų – ikimokyklinės įstaigas lankančių vaikų tėvai. Tyrime dalyvavusiųjų informantų amžiaus vidurkis – 34 metai, visos moterys, įgijusios aukštąjį išsilavinimą. Tyrimo imtis – patogioji netikimybinė.

Struktūruoto interviu metu informantams buvo pateikta 7 klausimai. Interviu klausimai buvo parengti remiantis Lietuvos ir užsienio mokslininkų (Iruonagbe, Chiazor, Foluke, 2013; Valantino, Čiuladienės, 2012; Hornby, Lafaele, 2011; Epstein, 1983) teorinėmis įžvalgomis apie tėvų įsitraukimą į ikimokyklinės ugdymo institucijos veiklas lemiančius veiksnius.

Atliekant tyrimą, buvo laikomasi tyrimo etikos principų: prieš pradėdant interviu, iš visų informantų gauti žodiniai sutikimai interviu įrašyti į diktofoną. Visi tyrimo dalyviai buvo informuoti apie tyrimo tikslą, konfidencialumą bei anonimiškumą. Stengtasi su informantu užmegzti glaudų ryšį ir jį palaikyti visos sesijos metu. Klausimai pateikti aiškiai, vienu metu užduodant tik vieną atvirojo tipo klausimą, laikantis nuoseklios klausimų sekos (Creswell, 2014; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Tyrimų atlikimo, duomenų analizės bei tyrimo rezultatų skelbimo metu vadovautasi mokslinės etikos reikalavimais.

Tyrimas buvo vykdomas 2018 m. sausio mėnesį. Tyrimo rezultatai nėra reprezentatyvūs, tačiau padeda pastebėti tam tikras aktualias tendencijas.

Interviu su ikimokyklinės ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvais metu gauta medžiaga analizuota nuosekliai, indukciniu būdu išskiriant prasminius vienetus, juos formuluojant į subkategorijas, vėliau jungiant į kategorijas, kurios iliustruotos citatomis iš interviu protokolų. Kategorija – teiginys, ap-

imantis grupę subkategorijų (trumpų teiginių), kurias sieja bendras turinys, teksto prasmė (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008).

Tyrimo rezultatai

Empirinio tyrimo metu buvo siekiama išanalizuoti, kaip vyksta tėvų įtraukimas į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą. Informantų atsakymai leido atskleisti tėvų įsitraukimą į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklas lemiančius veiksnius: tėvų dalyvavimo ugdymo įstaigos veikloje priežastis ir lygmenis, tėvų tarpusavio bendravimą ir bendradarbiavimą. Tyrimo metu išryškėjo tėvų pagalbos pedagogui galimybės.

Siekiant išsiaiškinti tėvų dalyvavimo ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje lygmenis, tėvų buvo klausta, *kaip Jūs dalyvaujate darželio veikloje*. Analizuojant, kokiais būdais tėvai įsitraukia į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą, išskirtos dvi kategorijos: tėvų dalyvavimas pakvietus pedagogams ir savanoriškas įsitraukimas į vaikų ugdymą. Dalis informantų (N=7) į ugdymo įstaigą ateina tik pakviesti pedagogo, kai organizuojami renginiai vaikams arba kviečiami tėvų susirinkimai. Tai rodo tėvų pasyvumą, nenorą bendradarbiauti su ugdymo įstaiga, kurią lanko jų vaikas.

Interviu dalyviai nurodo, kad įsitraukia į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą teikdami pagalbą pedagogui ugdymo organizavimo ar materialinių priemonių įsigijimo klausimais, dalyvaudami tėvų savivaldoje ar tiesiog domėdamiesi savo vaikų pasiekimais bei asmenine pažanga.

Informantų buvo teiraujamosi, kaip dažnai jie lankosi ugdymo įstaigoje, kurią lanko jų vaikas. Paaiškėjo, kad didžioji dalis interviu dalyvių (N=7) ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje lankosi kasdien, ar bent jau kelis kartus per savaitę: „... *kai reikia nuvesti arba parvesti*“; „...*pasiimdama arba nuveddama vaiką visada pasiteirauju, kaip jam sekasi*“; „*jeigu kalbėti apie lankymąsi – atvedimą į ikimokyklinę įstaigą*“. Tik vienas interviu dalyvis akcentavo retesnius apsilankymus ugdymo įstaigoje: „*Lankausi visuose iš esmės renginiuose, bet daugiau orientuojuosi į tuos, kuriuose yra teikiama informacija apie vaiką toje grupėje, jo lavinimosi, ugdymosi dalykus*“.

Interviu dalyvių buvo teiraujamosi, *kaip dažnai tėvai įsitraukia į ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje vykdomas veiklas*. Dauguma interviu dalyvių akcentavo ne įsitraukimą, bet vėlgi tik lankymąsi ugdymo įstaigoje: „...*kur dabar einame į naująjį darželį, per pusę metų, tai renginių buvo keturi. Ir susirinkimų – du*“; „*Tėvų susirinkimai, sakyčiau, matyt, iki 3 kartų per metus ir apie porą kartų – kartą du – per metus tėvų Tarybos susitikimas*“.

Siekiant išsiaiškinti tėvų dalyvavimo ikimokyklinės ugdymo įstaigos veikloje priežastis, buvo klausima, *kas Jūs skatina dalyvauti darželio veikloje*. Remiantis tyrimo duomenimis išskirtos dvi tėvų įsitraukimo į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą priežastys: galimybė įsitraukti į ugdymo įstaigos veiklą bei galimybė įsitraukti į vaiko ugdymą. Interviu dalyviai akcentavo, kad jiems įdomu, ne tik kas vyksta ugdymo įstaigoje, kaip panaudojamos lėšos: „*Gali labiau prisiliesti, kur lėšos, tarkim, yra išleidžiamos darželio...*“, bet ir galimybę daryti įtaką visai darželio veiklai. Informantai mano, kad ir patys galėtų padėti pedagogui: „...*gali pasiūlyti kažką nuo savęs, tarkim, ką aš galiu duoti darželiui: galėčiau pedagogams kažkokią paskaitą praveisti, ten su kitais tėvais pasikalbėti*“.

Labiausiai informantai išreiškė interesą įsitraukti į vaikų ugdymą: domėjimasi vaiko psichologine savijauta ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, domėjimasi vaiko pasiekimais bei domėjimasi vaikų ugdymo kokybe. Interviu dalyviai, akcentavusieji galimybę įsitraukti į vaiko ugdymą, pabrėžė vaiko psichologinės savijautos ugdymo įstaigoje (N=5): „...*kad ir vaiko pati savijauta, psichologinė būseną, tarkim, būtų gera*“; „*Man rūpi, kaip jaučiasi ten mano vaikas ir kokios ten sąlygos...*“.

Siekiant atskleisti, kokiais būdais tėvai gali padėti pedagogams ugdymo procese, interviu dalyvių buvo klausama *ką Jūs pats galite pasiūlyti grupės pedagogams, kad ugdymas būtų efektyvesnis*. Išanalizavus tyrimo duomenis paaiškėjo, kad interviu dalyviai pasigenda įvairesnių bendradarbiavimo su tėvais ir tėvų informavimo formų: „*diskusijos, mokymai gal, seminarai arba kažkas tai tokio, arba pačios dalyvavimas kažkokiame tai veiklose, susijusiose su ta kryptimi*“; „*Greičiausiai galėtų būti grupės susirinkimai ne bendri, bet grupės dažniau ir galėtumėm tam tikras problemas aptarti visi kartu*“. Akcentuojamas tėvų įtraukimas į ugdymo procesą – kaip pagalba pedagogui: „*Daigiau ir dažniau tėvėlių pagalbos, kad, nes grupėj daug vaikų, vienom pedagogėm tikrai sunku yra...*“.

Interviu dalyviai kaip tėvų pagalbos pedagogams ugdymo procese būdą, akcentuoja tėvų įsitraukimą į ugdymą. Anot informantų, tėvai galėtų ne tik padėti pedagogams įsigyti materialinių priemonių (žaidimų), bet ir pasiūlyti naujų ugdymo galimybių: „*Aš jau pasiūliau pagal naują programą dirbti. Kimochis*“; „...*gali būti gal netgi ir ugdomosios veiklos su vaikais, tarkim, grupėj dalyvaujant, prisidedant ir padedant auklėtojai*“.

Informantai pasigenda aiškios ikimokyklinės ugdymo įstaigos strategijos: „...*kokia linkme jina eina*“.

Interviu dalyviai (N=3) išreiškė poziciją, kad jie vertina pedagogų darbą ir daugiau nieko konkrečiau ugdymo procesui nesiūlytų: „...*pedagogai, tai jie yra labai užimti ir apkrauti. Ir manau, kiek jie padaro dabar, tai yra pakankamai*“.

Siekiant išsiaiškinti, kokiomis formomis tėvai bendrauja tarpusavyje, buvo klausama *kaip Jūs bendraujate su vaiko grupės draugų tėvais*. Informantų nurodytos formos suskirstytos į dvi kategorijas: naudojamos informacinės technologijos bei tiesioginis bendravimas. Dažniausiai buvo minimas bendravimas informacinių komunikacinių technologijų pagalba – informacijos perdavimas socialiniuose tinklapiuose sukurtose grupėse ir telefonu. Į bendravimą socialiniuose tinklapiuose tėvai įtraukia ir pedagogus.

Tiesioginio bendravimo būdu tėvai sprendžia problemas, priima sprendimus. Tačiau kartais toks bendravimas vyksta tik formaliai: „...*tik per tėvų susirinkimus, kiek matai, kaip jie atrodo, kada vaikų ateina pasiimti. Laba diena ir viso gero...*“ . Galima daryti prielaidą, kad tėvai dažniau (N=8) renkasi bendravimui informacines technologijas dėl laiko stokos, priemonių naudojimo patogumo.

Siekiant atskleisti tėvų tarpusavio bendravimo naudingumą, informantų buvo klausama *kuo naudingas bendravimas su vaiko grupės tėvais ugdant savo vaiką*. Interviu dalyvių atsakymai buvo apibendrinti viena kategorija – konstruktyvus bendravimas.

Dažniausiai informantų buvo akcentuojamas tėvų pasidalijimas informacija, požiūriu ir patirtimi, kaip galima spręsti su vaikų ugdymu, elgesiu susijusius klausimus. Informantai mano, kad kiekvieno tėvo patirtis yra unikali, todėl kitiems yra labai vertinga. Informantams bendrauti su kitais tėvais yra labai naudinga identifikuojant jų vaikų problemas: „*Jeigu juntam, kad tenai grupėj daugiau problemų, daugiau vaikų tai tada tėvų kompanija susiburiam – nueinam pas auklėtoją, šnekamės*“ . Taigi, kaip matome iš atsakymų, taip tėvai, ieškodami problemų sprendimo, įtraukia į bendravimą ir pedagogus.

Išvados

1. Kokybinio tyrimo duomenų analizė leido identifikuoti tėvų dalyvavimo ikimokyklinės ugdymo įstaigos veikloje lygmenis. Tėvai dalyvauja įstaigos veikloje pakvietus pedagogams: ateina į tėvų susirinkimus ar kitus pedagogų organizuojamus renginius. Respondentai akcentavo savanorišką įsitraukimą į vaikų ugdymą, kaip galimybę padėti pedagogui, dalyvauti tėvų savivaldoje.

2. Identifikavus tėvų dalyvavimo ugdymo įstaigoje lygmenis išryškėjo ir tėvų pagalbos pedagogams ugdymo procese būdai: dalis tėvų norėtų būti įtraukiami pedagogo pasitelkiant bendradarbiavimo formų įvairovę bei per tėvų informavimą. Kiti tyrime dalyvavusieji tėvai akcentavo, kad į vaikų ugdymą ikimokyklinėje įstaigoje įsitraukia patys teikdami materialinę pagalbą bei pasiūlydami pedagogams naujas ugdymo galimybes.
3. Tyrimas atskleidė, kokios yra tėvų įsitraukimo į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą priežastys. Maža dalis dalyvavusiųjų tyrime akcentavo norą padėti pedagogui ir galimybę daryti įtaką ugdymo įstaigai. Tačiau didžioji dalis respondentų labiausiai akcentavo domėjimąsi vaiko psichologine savijauta ugdymo įstaigoje, domėjimąsi vaiko pasiekimais bei ugdymo kokybe.
4. Tyrime dalyvavusieji tėvai atskleidė, kad tarpusavyje jie bendrauja pasitelkdami informacines komunikacines priemones arba dalijasi aktualia informacija ir ieško iškilusių problemų sprendimo būdų bendraudami tiesiogiai. Paašškėjo, kad viso tėvų tarpusavio bendravimo prasmė – konstruktyvus bendravimas. Tėvai dalijasi tarpusavyje vaikų ugdymo problemomis ir jų sprendimo galimybėmis, bei informacija, požiūriais ir patirtimi.

Literatūra

- Bagdonas, A., Jucevičienė, P. (2002). Švietimo subjektų interesai, jų laukai bei jiems įtaką darantys veiksniai. *Socialiniai mokslai*, 1 (33), 54–61.
- Berger, P. L., Luckmann, Th. (1999). *Socialinis tikrovės konstravimas. Žinojimo sociologijos traktatas*. Vilnius: Pradai.
- Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
- Baum, A. C., Swick, K. J. (2008). Dispositions toward families and family involvement: Supporting preservice teacher development. *Early Childhood Education Journal*, 35, 579-584.
- Burvytė, S. (2013). Šeimos ir ikimokyklinių ugdymo institucijų bendradarbiavimas: pozityvios tėvystės skatinimo aspektas. *Socialinis ugdymas*, 3(35), 122–136.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks (Calif.): Sage Publications.
- Dor, A. (2012). Parents' Involvement in School: Attitudes of Teachers and School Counselors. *US-China Education Review*, B 11, 921–935.
- Epstein, J. L. (1983). *Effects on Parents of Teacher Practices of Parent Involvement*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED237500.pdf>.
- Epstein, J. L. (2008). Improving family and community involvement in secondary schools. *The Education Digest*, 73(6), 9–12.

- Gray, J. (2001). *Vaikai kilę iš dangaus* [The children are from heaven]. Vilnius: Alma littera.
- Hill, N.E., Craft, S.A. (2003). Parent-school involvement and school performance: Mediated pathways among socioeconomically comparable African-American and Euro-American families. *Journal of Educational Psychology*, 95, 74–83.
- Hill, N. E., Taylor, L. C. (2004). Parental School Involvement and Children's Academic Achievement: Pragmatics and Issues. *Current directions in psychological science*, 13(4), 161-164.
- Hornby, G., Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: an explanatory model. *Educational Review*, 63(1), 37–52.
- Iruonagbe, T. Ch., Chiazor, I. A., Foluke, A. (2013). *Revisiting Family Values: A Pathway towards Societal Stability*. *International Journal of Gender & Behaviour*, 11(2). Ife Centre for Psychological Studies, University of Ife.
- Kvieskienė, G. (2005). *Pozityvioji socializacija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
- Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas* (2011). *Valstybės žinios*, 2011-03-31, Nr. 38-1804.
- Maslow, A. (2006). *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa.
- Pomerantz, E. M., Moorman, E. M., Litwack, S. D. (2007). The how, whom, and why of parent's involvement in children's academic lives: more is not always better. *Review of educational research*, 77(3), 373-410.
- Rogers, C. (1983). *Freedom to learn for 80's*. Columbus-Toronto-London-Sydney. H. M.
- Ruškus, J., Žvirdauskas, D. (2010). Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paskirčių hierarchija Lietuvoje [The hierarchy of pre-primary and pre-primary education in Lithuania]. *Acta Paedagogica Vilnensia*. 24. 54–68.
- Siegler, R., DeLoache, J., Eisenberg, N. (2011). *How children develop*. (3rd ed.). New York: Worth Publishers.
- Taguma, M., Litjens, I., Makowiecki, K. (2012). Quality Matters in Early Childhood Education and Care: United Kingdom (England). OECD.
- Valantinas, A., Čiuladienė, G. (2012). Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą (2012). *Švietimo problemos analizė*, 2012, birželis, Nr.8 (72).
- Valantinas, A., Čiuladienė, G. (2013). Tėvų įsitraukimo į mokyklos gyvenimą, mokymosi pasiekimų ir mokytojo darbo vertinimo sąsajos. *Socialinis darbas*, 12(2), 308–3018.
- Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija*. *Valstybės žinios*, 2013-12-30, Nr. 140-7095.
- Warren, M. R., Hong, S., Rubin, C. L., Sychitkokhong, P. (2010). Beyond the bake sale: a community based relational approach to parent engagement in schools. *Teachers college record*, 111(9), 2209–2254.
- Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.